

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-40)

DÜNYA OTİZM FARKINDALIK GÜNÜ (2 NİSAN 2025)

Otizm kelime anlamı olarak "içe yöneliklik" demektir.¹ Otizm veya Otizm Spektrum Bozukluğu, doğuştan gelişen, belirtileri yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan, genetik altyapıya dayanan, karmaşık nörobiyolojik tabanlı bir gelişim bozukluğudur.²

Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre yaklaşık her 100 çocuktan 1'inde otizm görülmektedir.³ Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak çalışan Amerika Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi'nin (CDC) 2023 yılında yayımlanan ve 2020 yılında 11 eyalette yaptığı araştırmaya göre, ABD'de otizm yaygınlığının her 36 çocukta 1 olduğunu ortaya koymuştur. Bu değer 2000 yılında 150'de 1; 2008 yılında 88'de 1; 2016 yılında 54'te 1; 2018 yılında ise 44'te 1 olarak verilmiştir. Yapılan yaygınlık araştırması, otizmin yıllar içerisinde dramatik şekilde arttığını göstermektedir.⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu'nda, Sağlık Bakanlığı verilerine göre 38.661 kişinin otizimli olduğu belirtilmektedir.⁵

Otizm Spektrum Bozukluğunun sebebi henüz tam olarak açıklanamamıştır. Ancak yapılan çalışmalar, nörolojik, genetik ve çevresel etmenler üzerinde durmaktadır. Erkeklerde kızlardan 4 kat daha fazla görülmektedir. Otizm tanısı yalnızca konunun uzmanı doktorlar tarafından konulmaktadır. Tanı doktor tarafından çocuğun gözlenmesi, gelişim testleri yapılması ve anne-babalara çocuğun gelişimi hakkında sorular sorulmasıyla konur. Otizmin belirtileri en erken yaşamın altıncı ayında fark edilebilirken, tanı 12 aylıktan itibaren konulabilmektedir.^{6,7}

Otizm Spektrum Bozukluğunun Belirtileri:^{7,8}

- ✓ Göz teması kuramama
- ✓ İsmi söylendiğinde dönüp bakmama
- ✓ Tanıdık olmayan durumlar ve sosyal etkinlikler karşısında kaygılanma
- ✓ İsteddiği bir şeyi parmakla işaret etme
- ✓ Kanat çırpma ya da belirli sözcükleri tekrarlama gibi takıntılı davranışlara sahip olma
- ✓ Dönen nesnelere uzun süre seyretme
- ✓ Rutini aksadığında aşırı tepki verme

¹ TDK, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi:23.2.2025

² ODFED, Türkiye'de Otizm <http://www.odfed.org/otizm/> Erişim Tarihi:23.2.2025

³ WHO, Autism <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders> Erişim Tarihi:23.2.2025

⁴ CDC, Data and Statistics on Autism Spectrum Disorder <http://cdc.gov/autism/data-research/index.html> Erişim Tarihi:23.2.2025

⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/bffb2085-6714-4dd1-bf6d-81385d9495bf> Erişim Tarihi: 23.2.2025

⁶ Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030

http://aile.gov.tr/media/134582/otizm_eylem_plani.pdf Erişim Tarihi:23.2.2025

⁷ Tohum Otizm Vakfı, Otizm Spektrum Bozukluğu <https://tohumotizm.org.tr/otizm/otizm-spektrum-bozuklugu/> Erişim Tarihi:23.2.2025

⁸ NHS, What is Autism? <https://www.nhs.uk/conditions/autism/what-is-autism/> Erişim Tarihi:23.2.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-40)

- ✓ Dil gelişiminde ve konuşmada gerilik
- ✓ Yaşıtlarının oyunlarına ilgi duymama
- ✓ Bilgiyi anlamakta güçlük çekme

Otizm tedavisinde temel belirtilere yönelik özel ilaç veya aşı yoktur. İlaç tedavisi, çoğunlukla eşlik eden hırçınlık, aşırı hareketlilik, dikkat dağınıklığı, depresyon, yoğun takıntılar ve tekrarlayıcı hareketler gibi başka bir psikiyatrik bozukluk veya epilepsi gibi ek tıbbi sorunların bulunduğu durumlarda tedavi yöntemi olarak kullanılabilir. Otizmde en etkili tedavi yöntemi ailelerinde sürecin içinde aktif olarak yer aldığı bireye özgü eğitimidir. Otizmin tedavisinde erken tanı çok önemlidir. Erken tanı sayesinde, beyin gelişiminin hızlı olduğu erken çocukluk döneminde, özel eğitimlerle çocukta var olan potansiyelin en yüksek düzeyde değerlendirilmesi ve çocuğun toplumsal hayata katılımının desteklenmesi sağlanmaktadır. Eğitim; çocuğun dil gelişimi, sosyal gelişimi, özbakım becerilerini kazanması ve yaşlılarıyla birlikte okula devam edebilmesi için gerekli olmakla birlikte, normal öğrenme yöntemlerinin, otizmlili bireylere uygun olmadığı bilinmektedir. Tanı alan bireyler mutlaka yoğun, kesintisiz ve otizme özel olarak hazırlanmış eğitim programlarına dahil edilmelidir.⁹

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, otizm konusunda farkındalık yaratmak ve otizmle ilgili sorunlara çözümler bulmak amacıyla 2 Nisan'ı "Dünya Otizm Farkındalık Günü" olarak ilan etmiştir. İlk kez 2007 yılında kutlanan bu özel gün, o tarihten bu yana her yıl dünya genelinde çeşitli etkinliklerle anılmaktadır.¹⁰ Bu yıl yapılacak olan etkinlikler Birleşmiş Milletler Küresel İletişim Departmanı'nın desteğiyle Nöroçeşitlilik Enstitüsü (ION) tarafından düzenlenecektir. ION, merkezi İsviçre'de bulunan ve dünya çapında 40 ülkede faaliyet gösteren, nöroazınlıkların kurduğu ve yönettiği küresel bir üyelik kuruluşudur. Küresel çapta temsil edilen en büyük nöroçeşitlilik girişimi olan ION, nöroazınlıkları güçlendirmek, fırsat eşitliğini savunmak ve kabul ve eğitimi teşvik etmek için çalışmaktadır.¹¹

2025 yılının teması "**Nöroçeşitliliğin Geliştirilmesi ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları**" olarak belirlenmiştir. Tema nöroçeşitlilik ve küresel sürdürülebilirlik çabaları arasındaki kesişimi vurgulayarak, kapsayıcı politika ve uygulamaların dünya çapında otizmlili bireyler için nasıl olumlu bir değişim yaratabileceğini ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesine nasıl katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Bu kapsamda kapsayıcı sağlık hizmetleri, eğitim, istihdam ve kentsel gelişim gibi alanları ele alan açılış konuşmaları, panel tartışmaları ve interaktif oturumlar yapılacaktır. Tartışmalar kapsayıcı sağlık hizmetleri, kaliteli eğitim, işyeri erişilebilirliği, eşitsizliklerin azaltılması ve otizm dostu şehir ve toplumların tasarlanması konularına odaklanmaktadır.¹¹

Şekil 1: Nöroçeşitliliğin Geliştirilmesi ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları¹¹

⁹ HSGM, Çocukluk Çağı Ruhsal Gelişimi <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cocukluk-cagi-ruhsal-geli%C5%9Fimi.html> Erişim Tarihi:23.2.2025

¹⁰ UN, World Autism Awareness Day 2 April <https://www.un.org/en/observances/autism-day> Erişim Tarihi:15.3.2025

¹¹ UN World Autism Awareness Day 2 April <https://www.un.org/en/observances/autism-day> Erişim Tarihi:20.3.2025